

УДК 340.11

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2024.5>**М. Б. Мельник***orcid.org/0000-0002-1581-335X**кандидатка юридичних наук, адвокатка,**докторантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення**Навчально-наукового інституту права**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОКТРИНИ ТРУДОВОГО ПРАВА У ПРАВОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. Право, як регулятор суспільних відносин, виконує певну соціально-регулятивну роль, що уособлюється тією чи іншою функцією права. Правотворчість, на шляху до цього регулювання, відіграє відповідну роль, а, по суті, й функцію.

У доктрині трудового права, питання про правотворчу її функцію не ставилось в принципі, що піднімає на поверхню запит для наукового дослідження та аналізу цієї проблеми.

Стан дослідження. Проте, окремо, проблемами правової доктрини переймалось чимало дослідників, як і проблемами правотворчої діяльності.

Зокрема, серед таких можливо виокремити В. І. Семеніхіна, Є. В. Полянського, О. О. Кота, Н. С. Кузнецову, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловську, Н. М. Оніщенко, М. М. Великанова, та інші.

Проблемами трудового права, а також його функцій, в тому числі в контексті нормотворчості, переймалися С. В. Вишневецька, Д. І. Сіроха, Л. Ф. Купіна, В. І. Щербина та інші.

Аналізуючи дослідження згаданих вище вчених, не представляється можливим відстежити питання функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності.

До прикладу, Є. В. Полянський досліджуючи проблеми поняття, місця та значення правової доктрини в кримінальному праві США зазначає, що світоглядна функція кримінально-правової доктрини США проявляється в формуванні професійної правосвідомості майбутніх юристів в освітніх закладах. На думку вченого, реалізація даної функції є вкрай важливою в умовах американського федералізму, адже відсутність єдиної правової догми переміщує акцент в освітній процес саме у бік доктринальних джерел, забезпечуючи універсальність юридичної освіти. Окрім того, Є. В. Полянський доводить, що правова доктрина опосередковано реалізується в процесі правозастосування, адже визначає правосвідомість практикуючих юристів [9, с. 254]. Виходячи із цієї позиції, можливо відмітити, що хоч вчений відстежує важливість ролі правової доктрини для правозастосування, але, питання функціональності правотворчості у складі правової доктрини не розкриває.

Інший дослідник, Є. М. Черних, розкриваючи проблеми обов'язковості правової доктрини, приходить до висновку у тому, що обов'язковість правової доктрини – це питання, що розв'язується у площині юридичної методології [20, с. 28]. Також, вчений стверджує, що «...можна говорити про обов'язковість юридичної доктрини у специфічному значенні керівного, але юридично небезумовного чинника, що зобов'язує до вибору силою раціональної, а не вимушеної необхідності, яку він викликає у свідомості. Враховуючи суттєві зміни, яких зазнає національна правова система, можна прогнозувати поступове визнання специфічної обов'язковості правової доктрини...» [20, с. 28]. За такого підходу вченим доводиться обов'язковість правової доктрини, чим, в принципі, як уявляється, піднімається її функціональна роль. Проте питання правотворчості не розкривається.

Т. В. Михайліна на фоні дослідження інтегративного потенціалу правосвідомості доводить, що «...деякі дефекти законодавства є закономірним наслідком відставання права від суспільних відносин, водночас, інші демонструють вади правотворчості (включаючи низьку правосвідомість її суб'єктів). При тому, всі вони без винятків зумовлюють низьку ефективність процесу правозастосування, компенсація чого може відбуватись лише за рахунок професійних якостей та правочіннісної позиції суб'єктів правозастосування ...» [14, с. 252]. Таким чином, постає за співзалежне питання правосвідомості та правотворчості, власне – питання прогалин у знаннях правовій доктрини. Цей підхід спонукає до аналізу прогалин у питаннях знань права та закону на галузево-правовому рівні.

Так, А. Г. Бірюкова досліджуючи проблеми розвитку та співвідношення галузей трудового права та трудового законодавства стверджує, що сучасні наукові погляди щодо співвідношення трудового права та трудового законодавства у ретроспективному аспекті, у зв'язку з чим окреслено як спільні їх риси, так і виокремлено принципові відмінності, серед яких зосереджено увагу на затримці розвитку трудового законодав-

ства у порівнянні з трудовим правом [2, с. 4]. Натомість, можливо навести інший приклад, який навпаки, свідчить про те, що «трудове право» як галузь знань та навчальна дисципліна, містить певні прогалини.

В межах аналізу стану доктрини трудового права, доцільно й звернути увагу на дослідження безпосередньо з проблем нормотворчості суб'єктів трудового права Д. І. Сірохи. Так, вчений, досліджуючи ці проблеми приходять до висновку, що «...під функціями нормотворчості у сфері праці слід розуміти основні напрями впливу уповноважених суб'єктів централізованої та локальної нормотворчості на процес розробки, прийняття, зміни чи скасування правових норм, що сприяє оновленню та корегуванню системи трудового законодавства...» [17, с. 71]. Також, вчений доводить, що саме за таких обставин, нормотворча діяльність суб'єктів трудового права конкурентну стабільну функціональну спрямованість, яка проявляється в здійсненні основних функцій у сфері праці, до яких, на думку вченого належать: (1) створення правових норм; (2) оновлення існуючого нормативного матеріалу, що регулює сферу праці, шляхом усунення прогалин і колізій, а також, його новелізації; (3) впровадження нормотворчого матеріалу (усунення прогалин) через різні форми систематизації; (4) деталізація актів та окремих норм законодавства у сфері праці на національному, галузевому, теоретичному та локальному рівнях, які спрямовані на вироблення та формування ефективного правового регулювання трудових відносин, закріплення нових правових норм і усунення існуючих прогалин у регулюванні трудових та тісно пов'язаних з ними відносин [17, с. 71].

Враховуючи такий підхід, не важко відмітити, що питання функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності, залишилось осторонь. Адже фактично, Д. І. Сіроха, розглянув проблеми нормотворчості, які є вужчими за питання правотворчості. Ба, більше, питання функціонального призначення саме доктрини трудового права у нормотворчій діяльності також не досліджувалось.

В межах аналізу стану дослідження, доречно звернути увагу на думку таких вчених у сфері трудового права як от Л. П. Шумна, О. Г. Огородник та Н. М. Свириденко, які, досліджуючи соціальну функцію трудового права, приходять до висновку, що трудове право нині все частіше розглядається як інструмент налагодження співпраці не тільки між підприємцями і працівниками у дусі соціального партнерства, але і між самими працівниками. Все це, на їх думку, необхідно і важливо для нормальної та ефективної роботи, здорових трудових відносин [21, с. 54]. Методологічно, у такій позиції відображається

прояв юридичної конструкції трудового права як інструменту, що може носити правотворчий характер.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, можливо констатувати, що питання функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності потребує наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є з'ясування функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності. Вирішення цього завдання надасть можливість з'ясувати функціональну затребуваність доктрини трудового права у правотворчій діяльності, її спроможність реалізувати правотворчу діяльність, правомоніторингову діяльність тощо.

Виклад основного матеріалу. Так, розкриваючи проблеми функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності, насамперед, доцільно розкрити сутність функцій у праві, а вслід за цим перейти до аналізу питань правотворчості та трудового права. Адже роль та значення правових функцій важко переоцінити, адже цей правовий інститут вносить фундаментальну основу у праворозуміння, у призначення права, у його аксіологічну суть та практичний сенс його буття.

Так, у теорії права зазначається, що в найбільш загальному, абстрактному розумінні функція – це спосіб (прояв) активного й ефективного існування елементу системи, у результаті якого інші елементи і система в цілому набувають необхідних якостей і дістають змогу нормально (оптимально) існувати і функціонувати (стверджуватися, розвиватися, нарощувати зовнішню експансію, виконувати власні специфічні функції тощо) [4, с. 825].

В. І. Щербина, досліджував функції трудового права фундаментально, на рівні докторської дисертації [22]. А саме, вчений визначає систему функцій, яка, на його думку включає: загально-юридичні, галузеві та суспільно-економічні функції трудового права [22, с. 4]. Також, вчений приходять до висновку у тому, що функції трудового права визначаються через встановлення норм трудового права і реалізацію їх у суспільних відносинах, тобто через способи виявлення активності права [22, с. 4]. Натомість, вченим не розкрито правового зв'язку функцій трудового права із можливістю забезпечувати чи то здійснювати «правотворчу діяльність»; також, не виокремлено «правотворчу функцію» трудового права.

Згодом, Л. М. Русаль було проведено дослідження функцій трудового права на рівні наукової статті, у якій зазначається, що у трудовому праві, функції трудового права поняттям функцій трудового права розуміли та розуміють основні напрями впливу його норм на поведінку

учасників трудових правовідносин з приводу реалізації ними їхнього права на працю [16, с. 76]. Дослідник доволі показово виокремлює у висновках свого дослідження ситуацію, за аналізом зміни функціях трудового права, у якій йдеться про скасування певного інституту трудового права. Зокрема, Л. М. Русаль зазначає, що «скасування заборони щодо жінок з приводу праці у важких і шкідливих умовах праці раніше вважались гарантіями щодо них з боку законодавця, тепер їх функціональна спрямованість змінилася, сама наявність таких обмежень розглядається як порушення гендерної рівності...» [16, с. 76]. Таким чином, з точки зору функціонального призначення правотворчості у доктрині трудового права, стає очевидним, що в наслідок функція трудового права змінилась в наслідок правотворчої діяльності. А саме дослідження Л. М. Русаль вказує на інший бік виразу функції права – правотворча діяльність по зміні законодавства, відображає дію інституту доктрини трудового права.

У підручнику із теорії права і держави зазначається, що правотворча діяльність будь яких державних органів має опиратися на науково осмислений вітчизняний і зарубіжний досвід у цій сфері, на результати наукового вивчення сучасного стану чинного права і тенденції його розвитку, на ідеї концепції та практичні поради сучасної правової науки з питань удосконалення правотворчості та системи позитивного права [3, с. 236].

Іноді, в рамках засади («наукового характеру правотворчості»), виділяють два напрямки, перший з яких спрямований на врахування наукових рекомендацій під час розробки тексту того чи іншого нормативного акта. За такого підходу, метою вважається найефективніше регулювання суспільних відносин. Відтак, наявність у правотворчому процесі знавців зі своєї галузі права незайва. Ба, більше, у даному контексті, ця засада науковості вельми перекликається з засадою професіоналізму [3, с. 236].

Н. С. Кузнецова, досліджуючи проблеми забезпечення якісної систематизації законодавства як складової правотворчості, приходять до висновку у тому, що «... такий фундаментальний підхід до формування як законодавчої моделі галузі законодавства, так і наукового обґрунтування її складових (окремих актів), безумовно, сприятиме підвищенню якості як вітчизняного законодавства загалом, так і окремих законів зокрема...» [10, с. 18]. Виносячи «галузь законодавства» за окремі рамки, варто звернути увагу на особливості галузі трудового права, її правової доктрини.

Стосовно так званого «другого напрямку», то, стосовно нього у навчальній літературі із теорії

права зазначається, що «...це наукова розробка стратегії правотворчості. Як вважається, мета у цьому напрямку стосується усунення юридичних колізій і зарегульованості деяких відносин, з одного боку, і появи прогалів у законодавстві, з іншого. Тому науковий підхід до визначення стратегії правотворчості дозволяє, як зазначається, чітко розподілити компетенцію правотворчих органів, погодити, скоординувати та сконцентрувати їх увагу на найважливіших напрямках правотворчої діяльності...» [3, с. 236–237].

У посібнику із курсу теорії держави і права, не виживається термін «правотворчість» а «нормотворчість». Характеризуючи нормотворчість, звертається увага на те, що така приймається з дотриманням певної процедури, яка охоплює розробку, розгляд, обговорення проектів нормативних актів, їхнє прийняття та офіційне оприлюднення [15, с. 98].

У юридичній енциклопедії із трудового права [5] не міститься визначення «правотворчість в трудовому праві», а також не міститься поняття «нормотворчість».

Натомість, Д. І. Сіроха, досліджуючи проблеми нормотворчості у трудовому праві зазначає, що під нормотворчість суб'єктів трудового права не обмежується виданням лише нормативних актів, а охоплює значно ширше коло процесів, до яких відноситься виявлення потреб у правовому регулюванні тих або інших суспільних відносин, окреслення напрямку і характеру їх регулювання та, власне, підготовка нормативного акта. Вчений доводить, що саме виходячи із цієї позиції, нормотворчість суб'єктів трудового права виступає частиною загального процесу правоутворення. В силу цього, вона повинна будуватись на принципах, що відповідають часу та ситуації, які б не залишались абстрактно-теоретичними розробками, а позитивним чином впливали на практику створення нормативно-правових актів, тим самим мінімізували вірогідність появи недоцільних правових норм [17, с. 24–25]. Вчений приходять до висновку, що порядок створення норм трудового права, забезпечується процесом нормотворчості, який спрямований на створення системи внутрішньо узгоджених нормативно-правових актів, котрі є результатом діяльності уповноважених суб'єктів правового регулювання, яка спрямована на створення (розроблення), зміну або скасування норм права. Зрештою, діяльність суб'єктів трудового права, – пише Д. І. Сіроха, – в цьому напрямку сприятиме ефективному управлінню державою шляхом прийняття та реалізації відповідних актів [17, с. 25].

У навчально-методичному посібнику, термін праця Т. А. Занфірової із філософії трудового права зазначається, що терміне «праця»

має багато значень. Вона вживається у таких аспектах: (а) витрат енергії, фізичних і розумових зусиль, необхідних для перетворення вихідного матеріалу на головний продукт; (б) переробки й передачі інформації; (в) доцільної або соціально необхідної діяльності тощо. Разом з тим, зазначається, що полемічність поняття «праця» пояснюється тим, що, (1) різні наукові дисципліни вивчають неоднакові прояви праці; (2) власне трудова діяльність має різний прояв в неоднакових історичних, соціальних і економічних умовах...» [8, с. 15]. Право на працю ж, у юридичній енциклопедії, визначається як «...природне, невід'ємне соціально-економічне право людини в основі якого лежить потреба підтримання нею свого життя і необхідність власного самовираження...» [5, с. 463].

Під «ідеологією трудового права» у підручнику із трудового права В. І. Щербини та А. М. Соцького зазначається, що це є певна система консолідуючих ідей та поглядів, які оформлені у певну цілісну теоретичну концепцію (доктрину), що виражає ідейно-ціннісні основи суспільного устрою, передбачає можливість розробки ефективних алгоритмів соціальної діяльності суб'єктів трудового права, реалізується у суспільне життя через дію норм трудового права та претендує на реальне керівництво до дій [23, с. 31–32].

С. М. Гусаров справедливо зазначає, що допомогою науки можливо обирати найбільш ефективні правові форми для регулювання суспільних відносин, здійснювати порівняльний аналіз законопроектів, які подаються уповноваженими суб'єктами. Разом з тим, вчений зазначає, що залучення науковців до правотворчої діяльності забезпечує об'єктивну оцінку положень проектів нормативно-правових актів [6, с. 57].

У юридичній енциклопедії зазначається, що «правова доктрина» – це зумовлена характером правової культури суспільства цілісна і логічно узгоджена сукупність визначених юридичною спільнотою ідей та наукових поглядів на право, що є основою професійної правосвідомості та концептуальним підґрунтям нормотворчої, правозастосовної, правотлумачної діяльності [4, с. 471].

О. С. Данильченко досліджуючи проблеми сучасної міжнародно-правової доктрини Китайської Народної Республіки приходять до одного із таких висновків, стверджуючи, що «...в науці і практиці міжнародного права, коли розглядається питання про категорію «доктрина» як джерело міжнародного права, завжди зазначається, що маються на увазі авторські «доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй в якості допоміжного засобу для визначення правових норм». При цьому наукові теоретичні розробки свідчать про те, що цей

феномен слід розглядати не тільки в розумінні статті 38 Статуту МС ООН, але й у якості «зовнішньополітичної позиції держави, що може мати міжнародно правові наслідки». Такий підхід притаманний для міжнародно правової науки і практики КНР...» ...» [7, с. 293]. Також, вчена доводить, що «...на відміну від західної науки, підходи до доктрини у науці міжнародного права КНР відрізняються. Ця відмінність полягає у тому, що тільки уповноважені державою установи, що здійснюють міжнародно правові дослідження, можуть розробляти офіційну доктрину міжнародного права КНР, а також визначати доктринальні міжнародно правові підходи до актуальних державних питань. В той же час, окремі фахівці – юристи міжнародники, групи експертів та наукові товариства, безпосередньо не уповноважені державою на таку діяльність, можуть займатись тільки розвитком науки міжнародного права КНР...» ...» [7, с. 293]. Зрештою, у цьому ключі О. С. Данильченко зазначає, що «...суттєвою особливістю в міжнародно правовій практиці КНР є те, що доктринальні положення з актуальних питань зовнішньополітичної позиції держави, що можуть мати міжнародно правові наслідки для КНР, публікуються ...» [7, с. 293].

На думку Є. М. Черних, правова доктрина привносить обов'язковість раціонального вибору, який сприймається як внутрішня необхідність і не супроводжується загрозою юридичної санкції. Також, з позиції вченого, обов'язковість доктрини виявляється у пом'якшеному варіанті переконливості, як сила авторитету, за якою стоїть значне представництво знавців права; це сила не наказу, а сила раціональності й наукової переконливості – адже загалом ми довіряємо науці [20, с. 27]. Джерелом обов'язковості правової доктрини є властивий їй науково обґрунтований внутрішній логос, який, на думку вченого, може породжувати почуття раціонально прийнятої необхідності, на відміну від вимушеної необхідності, що викликається зовнішніми чинниками. У цьому сенсі, вважаємо, можна стверджувати, що доктрина специфічно обов'язкова, коли вона диктує свої правила законодавцю і застосовувачу права [20, с. 27–28].

На думку О. Б. Северінової, загалом у юридичній науці існує певна диференціація поглядів стосовно визначення поняття «правова доктрина» та її співвідношення із суміжними загальними теоретичними категоріями [18, с. 36].

Враховуючи зазначене, доцільно звернути увагу сайт Національної академії правових наук України (*надалі* – НАПрН України). На сайті розміщена архівна інформація стосовно тем дисертаційних досліджень з юридичних наук за 2012–2022 роки, зокрема і стосовно спеціальності 12.00.05 (спеціальність «трудове право та

право соціального забезпечення»; *надалі* – Перелік тем дисертацій) [1].

Зокрема у Переліку тем дисертацій НАПрН України за 2022 р., [11] зазначено, що в аналізі тем спеціалізацією 12.00.05 показує що таких затверджено у звітний період 40 те, що складає 2,9% від інших спеціальностей [11, с. 4–5].

Також, у Переліку дисертацій зазначається, що серед закладів вищої освіти юридичного профілю, в яких затверджувалися теми, більше всього тем було затверджено закладами вищої освіти саме Міністерства внутрішніх справ України. Це складає 350 тем, або 25,3% від усіх затверджених тем. Щоправда, 7 закладів МВС складають близько 10% від усіх ЗВО юридичного профілю, які подали теми дисертаційних досліджень [11, с. 4–5].

Ба, більше, у Переліку тем дисертацій НАПрН України за 2022 р. міститься інформація про те, що у звітному періоді збільшилася кількість тем, щодо яких були висловлені зауваження координаційних бюро. *До прикладу*, наводяться такі дані: «...з 1385 тем отримали зауваження 394 теми, що складає 28,4% (у 2021 р. цей показник становив 27%)...» [11, с. 5].

Водночас, доцільно звернути увагу на показники наступного звітного періоду – Переліку тем дисертацій НАПрН України за 2023 р. [12]. Так, зазначається, що в 2023 р. було «...затверджено 1441 тему дисертаційних досліджень за спеціальністю «Право», що на 56 тем (4%) більше, ніж у 2022 р....» [11, с. 4].

Аналіз тем за різними спеціалізаціями показує і таке, яке існує їх співвідношення за 2023 р. серед інших спеціальностей і безпосередньо «спеціальності 12.00.05». А саме: «...за спеціалізацією 12.00.05 – 66 тем (4,6%); за спеціалізацією 12.00.07 – 375 тем (26%); за спеціалізацією 12.00.08 – 184 теми (12,7%); за спеціалізацією 12.00.11 – 64 теми (4,6%); за спеціалізацією 12.00.12 – 14 тем (1%)...» [12, с. 4].

Також, серед Переліку тем дисертацій НАПрН України за 2023 р. міститься інформація про те, що посеред «...закладів вищої освіти юридичного профілю, в яких затверджуються теми, більше всього тем затверджено закладами вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України – 434 теми, або 30% від усіх затверджених тем, хоча 6 закладів МВС складають близько 10% від усіх ЗВО юридичного профілю, які подали теми дисертаційних досліджень....» [11, с. 4–5].

Доцільно і вказати на те, що у Переліку тем дисертацій НАПрН України за спеціалізацією 12.00.05 за 2023 р., звертається у вага на те, що «...в 2023 році зменшилася кількість тем, щодо яких були висловлені зауваження координаційних бюро. Із 1441 теми отримала зауваження 401 тема, що складає 27,8% (у 2022 році цей показник становив 28,4%)...» [11, с. 4–5].

Аналізуючи Перелік тем дисертацій НАПрН України за 2023 р., доречно звернути увагу на те, що за спеціалізацією 12.00.05, були такі обрані напрямки дисертаційних досліджень, а саме: «Система особистих немайнових прав працівника в трудовому праві» (докторська дисертація); «Сфера дії колективних угод і договорів» (кандидатська дисертація); «Механізм здійснення соціального діалогу у сфері праці» (кандидатська дисертація); «Нормування праці» (кандидатська дисертація); «Сучасний розвиток міжнародного регулювання праці та його значення для трудового права України» (кандидатська дисертація); «Заборона дискримінації як один із принципів трудового права» (кандидатська дисертація); «Юрисдикційні та неюрисдикційні форми вирішення трудових спорів» (докторська дисертація); і т.д. [11, с. 109–122].

З підстав зазначеного вище, доречно звернути увагу на думку І. В. Семеніхіна, який аналізує «Перелік дисертацій» у контексті правової доктрини та діяльності НАПрН України. Зокрема, І. В. Семеніхін досліджуючи проблеми правової доктрини зазначає, що «...поширення Академією інформації про основні напрями дисертаційних досліджень дає змогу вченим радам вищих юридичних закладів освіти, юридичних факультетів і науково-дослідних установ здійснювати планування наукових розробок, проводити дисертаційні дослідження з найбільш актуальних проблем держави і права, уникати дублювання тематики, забезпечуючи ефективність наукових досліджень...» [19, с. 78–79].

На думку Я. Я. Мельника, до *ознак доктрини правотворчості* як окремого елементу системи права слід відносити: «... (1) наявність методологічного апарату для розробки та аналізу нормативно-правових актів та інших наукових поглядів заснованих на доктринальних доробках, тобто, систематизована діяльність вчених у конкретному правотворчому напрямку («методологічна-інструментальна ознака»); (2) «ознака засновництва» до певних теорій, ідей, положень; (3) наявність певних умов для підняття питання «доктрини» як вчення та певної концепції наукових знань про діяльність, націлену на ідеї планування, прийняття, розроблення та правового моніторингу *нна* («ознака наукового планування»); (4) наявність певного потенціалу наукової «передбачуваності», заснованого на творчості окремих учасників правотворчості («ознака наукової передбачуваності»); (5) віднесення до системи права («ознака системності», приналежності до системи права). ...» [13, с. 42].

Під доктриною трудового права розуміють «...истему науково-правових концепцій, що гуртуються на системо утворюючій ідеї, вироблені на основі глибоко теоретичного аналізу і виправ-

дали себе на практиці, про сутність і призначення трудового права в конкретних історичних умовах...» [23, с. 31].

Висновки. В межах висновку, варто констатувати, що функції трудового права пересікаються із правотворчою діяльністю настільки, наскільки дієюю, спроможною та придатною (самодостатньою) є правова доктрина трудового права. Завдяки правовій доктрині, утворюється можливість пояснити та науково обґрунтувати концепцію ефективності трудового законодавства; а завдяки правотворчості, ефективно реалізувати доктринальні доробки у правотворчій діяльності при проведенні аналізу, розробки та прийняття, обліку нпа трудового законодавства; а також, моніторингу трудового законодавства. З іншого боку, доктрина трудового права постає як функціональний інструмент правотворчої діяльності.

Доктрина трудового права у процесі правотворчості, забезпечує можливість реалізації «правотворчої функції» трудового права. Суть «правотворчої функції доктрини трудового права» полягає у тому, що вона забезпечує можливість реалізації доктрини трудового права у безпосередньо правотворчій діяльності; визначає затребуваність доктрини трудового права у правотворчій діяльності як такої; окреслює її спроможність реалізувати правотворчу діяльність по відношенню до аналізу, розробки та прийняття, обліку нпа трудового законодавства; забезпечити якісний та ефективний правовий моніторинг.

Література

1. Архів Переліків тем дисертаційних досліджень з юридичних наук за 2012-2022 роки. Національної академії правових наук України. URL.: <https://nals.com.ua/perelik-tem-dysertacijnyh-doslidzen-z-yurydychnyh-nauk/> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Бірюкова А.Г. Проблеми розвитку та співвідношення галузей трудового права та трудового законодавства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / Бірюкова Алевтина Геннадіївна; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2016. 39 с.
3. Борщевський І.В., Васильєв А.С., Зілковська Л.М. та ін. Теорія права і держави: підруч./За заг. ред. докт. юрид. наук А.С. Васильєва. К.: КНТ, 2009. 464 с.
4. Велика українська енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т.:3: Загальна теорія права/редкол.: О.В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с.
5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т.11: Трудове право/редкол.: С.М. Прилипко (голова), М.І. Іншин (заст. голови), О.М. Ярошенко та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2018. 776 с.
6. Гусаров С.М. Поняття та сутність правотворчості в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 55–59. URL.: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/2/17.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
7. Данильченко О.С. Сучасна міжнародно правова доктрина Китайської Народної Республіки: дис. ... на здобут. наук. ступ. докт. філософії. Київ. 2023. 331 с.
8. Занфірова Т.А. Філософія трудового права: навчально-методичний посібник для студентів юридичних факультетів і відділень / Т.А. Занфірова. Харків: Константа, 2018. 515с.
9. Полянський Є.В. Поняття доктрини, її місце та значення в кримінальному праві США. *Учені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. Том 26 (65). 2013. № 2–1 (Ч. 2). С. 249–255. URL.: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/2-1-2_2013/37.pdf (дата звернення: 08.11.2024).
10. Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання : збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 226 с.
11. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2022 р.): розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. – Харків : Право, 2023. 394с. URL.: <https://nals.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/perelik-tem-za-2022.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
12. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2023 р.): розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: Є. А. Гетьман, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. Харків: Право, 2024. 332с. URL.: https://nals.com.ua/wp-content/uploads/2024/07/perelik-tem-za-2023_2024_pv4.pdf (дата звернення: 08.11.2024).
13. Мельник Я.Я. Доктрина правотворчості як окремий елемент системи права. *Нове українське право*. № 3. 2024. С. 32–43. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.3.4> (дата звернення: 08.11.2024).
14. Михайліна Т.В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія / Т.В. Михайліна. Вінниця, 2018. 312 с.
15. Лук'янов Д.В. Теорія держави і права: посіб. для підготов. до іспитів / Д.В. Лук'янов, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський; за заг. ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2018. 196с.
16. Русаль Л.М. Види функцій трудового права. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. Том 29 (68) № 6 2018. С. 73–77. URL.: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/6_2018/15.pdf (дата звернення: 08.11.2024).
17. Сіроха Д.І. Нормотворчість суб'єктів трудового права: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Видавництво Людмила, 2020. 394с.
18. Северінова О.Б. Правова доктрина та її застосування в сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції. *Правовий часопис Донбасу*. № 4 (69) 2019. С.32–38. URL.: <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/01/4-s%D1%94v%D1%94rinova.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
19. Семеніхін І.В. Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Семеніхін; наук. ред. О. В. Петришин. Х.: Юрайт, 2012 88 с.

20. Черних Є.М. Обов'язковість правової доктрини як проблема методології. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2 (85). С. 21–30. URL.: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/iloverpdf_com-21-30.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

21. Шумна Л. П., Огородник О.Г., Свириденко Н.М. Новий діапазон соціальної функції трудового права. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2018. № 3 (5). С. 46–55. URL.: <https://sjlaw.academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/text-pdf2019/Shumna-L-P-Ohorodnyk-%d0%9e-H-Svyrydenko-N-%d0%9c.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).

22. Щербина В.І. Функції трудового права: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2009. 32 с.

23. Щербина В.І., Соцьким А.М. Трудове право України: Підручник / В.І. Щербина, А.М. Соцький. Чернівці: Технодрук, 2021. 552 с.

Анотація

Мельник М. Б. Функціональне призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню проблем функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності. Автором ставиться за мету утворення можливості з'ясувати функціональну потребу доктрини трудового права у правотворчій діяльності, її спроможність реалізувати правотворчу діяльність, правомоніторингову діяльність тощо.

В ході дослідження автором аналізуються наукові праці інших авторів та констатується, що на сьогодні не представляється можливим відстежити питання функціонального призначення доктрини трудового права у правотворчій діяльності в силу відсутності певного дослідження.

За результатами дослідження, автор приходиться до висновків стосовно того, що функції трудового права пересікаються із правотворчою діяльністю настільки, наскільки дієвою, спроможною та придатною (самодостатньою) є правова доктрина трудового права. Завдяки правовій доктрині, утворюється можливість пояснити та науково обґрунтувати концепцію ефективності трудового законодавства; а завдяки правотворчості, ефективно реалізувати доктринальні доробки у правотворчій діяльності при проведенні аналізу, розробки та прийняття, обліку нпа трудового законодавства; а також, моніторингу трудового законодавства. З іншого боку, автор вважає, що доктрина трудового права постає як функціональний інструмент правотворчої діяльності.

Зрештою, автор констатує, що доктрина трудового права у процесі правотворчості, забезпечує можливість реалізації «правотворчої функції» трудового права. Суть «правотворчої функції доктрини трудового права», на думку автора, полягає у тому, що вона

забезпечує можливість реалізації доктрини трудового права у безпосередньо правотворчій діяльності; визначає затребуваність доктрини трудового права у правотворчій діяльності як такої; окреслює її спроможність реалізувати правотворчу діяльність по відношенню до аналізу, розробки та прийняття, обліку нпа трудового законодавства; забезпечити якісний та ефективний правовий моніторинг.

Ключові слова: правотворчість, правовий моніторинг, ефективність права, правова доктрина, функції трудового права, функції правотворчості.

Summary

Melnyk M. B. Functional assignment of the doctrine of labor law in law-making activity. – Article.

The article is devoted to the study of the problems of the functional purpose of the doctrine of labor law in law-making activity. The author aims to create an opportunity to find out the functional demand of the doctrine of labor law in law-making activity, its ability to implement law-making activity, legal monitoring activity, etc.

In the course of the research, the author analyzes the scientific works of other authors and states that today it is not possible to trace the issue of the functional purpose of the doctrine of labor law in law-making activities due to the lack of specific research.

Based on the results of the research, the author comes to the conclusion that the functions of labor law overlap with law-making activity to the extent that the legal doctrine of labor law is effective, capable and suitable (self-sufficient). Thanks to the legal doctrine, it is possible to explain and scientifically substantiate the concept of the effectiveness of labor legislation; and thanks to law-making, to effectively implement doctrinal improvements in law-making activities during the analysis, development and adoption, accounting of new labor legislation; as well as monitoring of labor legislation. On the other hand, the author believes that the doctrine of labor law appears as a functional tool of law-making activity.

In the end, the author states that the doctrine of labor law in the process of law-making provides an opportunity to implement the "law-making function" of labor law. The essence of the "law-making function of the doctrine of labor law", according to the author, is that it provides the possibility of implementing the doctrine of labor law in direct law-making activity; determines the demand for the doctrine of labor law in law-making activity as such; outlines its ability to implement law-making activities in relation to the analysis, development and adoption, accounting of labor legislation; ensure high-quality and effective legal monitoring.

Key words: law-making, legal monitoring, effectiveness of law, legal doctrine, functions of labor law, law-making functions.